

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Delegatura w Szczecinie

LSZ-4101-06-03/2012
P/12/113

Szczecin, dnia września 2012 r.

Pan
Lek. wet. Stanisław Paclawski
Powiatowy Lekarz Weterynarii
w Szczecinie

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli¹, zwanej ustawą o NIK, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie przeprowadziła kontrolę w Powiatowym Inspektoracie Weterynarii w Szczecinie (zwanym Inspektoratem) w zakresie realizacji programów zwalczania salmonelli w stadach kur w latach 2007-2012 (do 30.06).

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli podpisanym w dniu 7 sierpnia 2012 r., Najwyższa Izba Kontroli, stosownie do treści art. 60 ust 1 ustawy o NIK, (w brzmieniu obowiązującym do 1.06.2012 r. – art. 2 ustawy z dnia 22 stycznia 2010 r. o zmianie ustawy o Najwyższej Izbie Kontroli²), na podstawie art. 60 ust. 1 ustawy o NIK, przekazuje Panu niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli, pomimo stwierdzonych nieprawidłowości, pozytywnie ocenia działania Inspektoratu dotyczące programów zwalczania salmonelli w stadach kur.

1. Inspektorat na obszarze Szczecina i powiatu polickiego, od 2007 r. realizował w hodowlanych stadach kur i w stadach towarowych kur niosek krajowe programy zwalczania niektórych typów Salmonelli³. W badanym okresie na terenie działania Inspektoratu programami objęto łącznie 154 stada znajdujące się w 18 gospodarstwach, z tego 125 stad hodowlanych i 29 stad towarowych niosek. W stadach znajdowało się 1.247,9 tys. sztuk zwierząt, w tym 1.034,9 tys. kur w stadach hodowlanych i 213,0 tys. kur niosek.

¹ Ustawa z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli (Dz.U. z 2012 r., poz. 82)

² Dz.U. Nr 227, poz. 1482 ze zm.

³ Wprowadzane w latach 2007-2012 rozporządzeniami Rady Ministrów

Stwierdzono różnice pomiędzy danymi ewidencyjnymi prowadzonymi przez Inspektorat w zakresie podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną a informacjami o tych podmiotach umieszczonymi na dzień 5.06.2012 r. na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Weterynarii⁴. Rozbieżności dotyczyły 3 podmiotów – w jednym przypadku - podmiotu wykreślonego z rejestru w grudniu 2011 r. a w pozostałych 2. przypadkach – w zakresie informacji o maksymalnej obsadzie i ilości stad. Aktualizacji rejestru dokonano w trakcie kontroli NIK.

Rejestry Inspektoratu nie obejmowały wszystkich podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną w badanym zakresie. Uzyskane przez NIK informacje⁵ z urzędów skarbowych w Szczecinie dotyczące ferm hodowlanych i towarowych kur prowadzących działalność na terenie Szczecina i powiatu polickiego ujawniły 11 podmiotów nieujętych w rejestrze Inspektoratu. W toku kontroli NIK – potwierdzono brak rejestracji w Inspektoracie 1 podmiotu prowadzącego działalność nadzorowaną i wszczęto postępowanie w sprawie wymierzenia kary pieniężnej wobec producenta jaj konsumpcyjnych. W sprawie pozostałych 10 podmiotów, nieujętych w rejestrze Inspektoratu, prowadzone jest postępowanie wyjaśniające.

2. Wykonując obowiązki w zakresie prowadzenia dokumentacji związanej ze zwalczaniem chorób zakaźnych zwierząt, w okresie 2007 – 2012 (I półrocze) w Inspektoracie prowadzono 4 rejestry obejmujące zgłoszenia chorób zakaźnych, informacje o chorobach zakaźnych podlegających obowiązkowi zgłaszania i zwalczania (dwa rejestry), oraz rejestr chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych podlegających obowiązkowi monitorowania. Ustalono, że 3 z tych rejestrów prowadzono nierzetelnie. I tak:

- we wszystkich 43 badanych przypadkach wystąpienia salmonellozy zarejestrowanych w rejestrze zawierającym informacje o chorobach odzwierzęcych i odzwierzęcych czynnikach chorobotwórczych nie odnotowano metody badań oraz daty, godziny i formy powiadomienia Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego o wykryciu choroby odzwierzęcej w stadach drobiu,
- w rejestrach zgłoszeń chorób zakaźnych podlegających obowiązkowi zgłaszania i zwalczania nie zawarto informacji o stadach, w których od września 2008 r. do czerwca 2012 r. stwierdzono zakażenie salmonellozami.

W toku kontroli NIK, w rejestrze dotyczącym m.in. chorób odzwierzęcych podlegających obowiązkowi monitorowania uzupełniono informacje dotyczące powiadomienia Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego.

3. W latach 2007 – 2012 (do 30.06.) na terenie działania Inspektoratu stwierdzono zakażenie salmonellozami drobiu 9 stad kur, w tym:

- 6 stad hodowlanych drobiu, a w tym: po 1 stadzie w 2007 r., 2009 i w 2010 r. oraz 3 stada w 2008 r.;
- 3 stada towarowe niosek, a w tym: po 1 stadzie w latach 2008 - 2010.

Informacje Inspektoratu o chorobach zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi rejestracji oraz informacje o chorobach odzwierzęcych i odzwierzęcych czynnikach chorobotwórczych podlegających obowiązkowi monitorowania przekazywane do Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Lekarza Weterynarii

⁴ www.wetgiw.gov.pl/index.art&a_id=3294

⁵ Na podstawie art. 29 pkt 2 lit. f ustawy o NIK

w Szczecinie przekazano z opóźnieniem wynoszącym od 1 do 3 dni⁶ we wszystkich 7 przypadkach zakażenia salmonellą występujących po 8.09.2008 r⁷. Dotyczyło to informacji o chorobach zakaźnych za: marzec, lipiec i sierpień 2010 r. oraz informacji o chorobach odzwierzęcych za marzec i lipiec 2010 r., za sierpień 2011 r. oraz za kwiecień 2012 r.

Powiatowy Lekarz Weterynarii (PLW) mimo obowiązku ujętego w krajowych programach, nie zawsze powiadamiał właściwego terytorialnie państwowego powiatowego inspektora sanitarnego o osobach, które miały kontakt z zarażonym drobiem. Spośród 4 przypadków objętych tym obowiązkiem (w 1 z 6 stad hodowlanych oraz we wszystkich 3 zakażonych stadach towarowych) – tylko w 1 przypadku (stado towarowe) powiadomił Pan Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Policach o osobach, które miały kontakt z zarażonym drobiem. W pozostałych 3 przypadkach nie przesłano takich powiadomień.

4. W Inspektoracie po pozyskaniu informacji o dodatnim wyniku badań w kierunku salmonelli w każdym z 9 zakażonych stad, realizowano postanowienia krajowych programów dotyczące przeprowadzania dochodzenia epizootycznego oraz pobierania próbek do badań. Natomiast w 1 stadzie uznanym za ognisko zakażenia (z 4 podlegających badaniu) nie zrealizowano obowiązku przeprowadzenia badania wody z ujęcia własnego w celu ustalenia źródła zakażenia. Brak realizacji postanowień programów stwierdzono również, w przypadku 1 zakażonego stada reprodukcyjnego, dla którego nie ustalono zakładów wylęgu, do których (przed uznaniem stada za ognisko zakażenia) przekazano jaja. Tym samym wylęganie nie odbyło się w wymaganych warunkach.

5. Wszystkie 15 decyzji PLW wydane po uzyskaniu dodatnich wyników badań próbek (w tym 5 pobranych z inicjatywy hodowcy) dotyczących 9 zakażonych stad uznanych za ogniska choroby, zawierały nakazy i zakazy ujęte w krajowych programach oraz posiadały nadany rygor natychmiastowej wykonalności, stosownie do art. 44 ust. 2 ustawy o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt⁸ (uozzz). Natomiast w przypadku 4 stad (dodatnie wyniki prób pobranych z inicjatywy hodowcy) nie wydano jednak decyzji administracyjnych zawierających nakazy i zakazy wynikające z właściwego krajowego programu.

Ponadto ustalono, że:

- 3 decyzje nie zawierały obowiązujących nakazów poprawy standardów zootechnicznych i bezpieczeństwa epizootycznego oraz warunków zootechnicznych,

⁶ Termin przekazania informacji do 5 dnia miesiąca, po którym informacja została zebrana (§ 3 ust. 2 pkt. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 listopada 2005 r. w sprawie zakresu, sposobów i terminów przekazywania informacji o występowaniu chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania i rejestracji oraz o wynikach monitorowania chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych, a także związanej z nimi oporności na środki przeciwdrobnoustrojowe (Dz.U. Nr 242 poz. 2045).

⁷ Obowiązek przekazywania od dnia 8 września 2008 r. informacji wojewódzkiemu lekarzowi weterynarii o powzięciu podejrzenia lub stwierdzeniu salmonellozy jako choroby podlegającej obowiązkowi zwalczania lub notyfikacji w Unii Europejskiej wynikał z rozszerzenia wykazu chorób zakaźnych zwierząt podlegających obowiązkowi zwalczania wymienionych w załączniku nr 2 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz.U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342 ze zm.), o choroby objęte programami art. 41 ust. 1 pkt 2 ustawy, o których mowa w art. 57 ust. 1 pkt 4 ustawy.

⁸ Ustawa z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt (Dz.U. z 2008 r. Nr 213, poz. 1342 ze zm.).

- w 1 przypadku do oczyszczenia i odkażenia kurników, ich otoczenia oraz pozostałych przedmiotów, wykorzystano produkt biobójczy Agriderm 2000, który nie posiadał dopuszczenia do obrotu przez Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych⁹.
- wszystkie 5 decyzji PLW, wydanych po uzyskaniu dodatnich wyników badań próbek pobranych z inicjatywy hodowcy nie zawierały uzasadnienia prawnego, tj. wyjaśnienia podstawy prawnej decyzji wraz z przytoczeniem przepisów prawa, co było niezgodne z art. 107 § 1 i § 3 Kpa.

W Inspektoracie stwierdzono również brak udokumentowania wykonania nakazów zawartych w 4 decyzjach dotyczących przeprowadzenia termicznego odkażenia ściółki i ściółki z odchodami oraz braku dokumentowania wyegzekwowania nakazu zniszczenia wszystkich sztuk drobiu padłego. W toku kontroli NIK potwierdzono wykonanie powyższych nakazów.

6. Koszty realizacji przez Inspektorat krajowych programów w latach 2007 – 2012 (I półrocze) wyniosły ogółem 2.582,17 tys. zł, z tego 90,4% (2.333,45 tys. zł) poniesiono na realizację programów w stadach hodowlanych kur. Najwyższy, bo 85,2% udział w poniesionych kosztach stanowiły odszkodowania (2.199,66 tys. zł) wypłacone właścicielom stad¹⁰. Odszkodowania za 6 zlikwidowanych stad hodowlanych wyniosły 1.985,98 tys. zł (90,3% całości wypłaconych odszkodowań), a 213,67 tys. zł (9,7%) wypłacono za likwidację 3 stad towarowych. Decyzje o przyznaniu odszkodowania i zarządzeniu wypłaty odszkodowania w odniesieniu do wszystkich 9 ognisk salmonelli wydawano w terminach wynikających z przepisów art. 35 Kpa, a odszkodowania wypłacano w wymaganym terminie.

Wg stanu na 30.06.2012 r. na liście rzeczoznawców do szacowania wartości rynkowej zwierząt zabitych lub poddanych ubojowi z nakazu organów Inspekcji Weterynaryjnej znajdowało się 16 osób powołanych decyzjami organów gmin z terenu powiatu polickiego i miasta Szczecina. Ustalono, że w 4 decyzjach Wójta Gminy Kołbaskowo z dnia 22.05.2012 r. o powołaniu rzeczoznawców wskazano nieobowiązujące rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi¹¹. W toku kontroli NIK, na wniosek Inspektoratu, Wójt Gminy Kołbaskowo dokonał sprostowania wydanych decyzji.

7. W okresie od 25 maja 2010 r. do 31 grudnia 2011 r. PLW nie egzekwował od wszystkich hodowców ujętych w rejestrze podmiotów nadzorowanych wymogu przedłożenia do zatwierdzenia harmonogramów pobierania próbek w stadach kur hodowlanych. Spośród 7 hodowców (wybranych z 13 podmiotów), 4 nie przedłożyło do zatwierdzenia harmonogramów pobierania próbek w okresach lipiec – grudzień 2010 r. (3 podmioty) oraz czerwiec – grudzień 2011 r. (1 podmiot).

⁹ <http://bip.urpl.gov.pl/produkty-biobojcze>

¹⁰ Odszkodowania wypłacone na podstawie art. 49 uoocz, za kury zabite lub poddane ubojowi z nakazu, za kury padłe podczas zabiegów nakazanych przez PLW, za jaja wylęgowe pochodzące ze stada zakażonego, pasze i sprzęt, które nie mogły być poddane odkażeniu.

¹¹ Przywołane w decyzjach rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 kwietnia 2007 r. w sprawie trybu powoływania i odwoływania rzeczoznawców, ich kwalifikacji i wysokości przysługującego im wynagrodzenia oraz dokonywania przez nich szacowania (Dz.U. Nr 89, poz. 591) utraciło moc z dniem 17.09.2009 r. i zastąpione zostało rozporządzeniem MRiRW z dnia 30 lipca 2009 r. w sprawie rzeczoznawców wyznaczonych przez powiatowego lekarza weterynarii do przeprowadzenia szacowania (Dz.U. Nr 142, poz. 1161).

Inspektorat w odniesieniu do wszystkich stad towarowych powyżej 1000 niosek, nie zrealizował wymogu pobierania próbek urzędowych z obowiązującą częstotliwością¹². Spośród zbadanych stad należących do 3 podmiotów (z 5 pod nadzorem PLW), wymogu częstotliwości pobierania prób urzędowych nie zrealizowano w stadach niosek 2 podmiotów – po jednym w 2010 r. i 2011 r. Inspektorat nie wywiązał się również z częstotliwości pobierania próbek urzędowych w stadach hodowlanych kur¹³. Spośród zbadanych stad 7 podmiotów (z 13), nie pobrano wymaganych 14 próbek w stadach należących do 6 podmiotów, w tym: 3 prób I w 3 stadach należących do 3 podmiotów; 5 prób II w 4 stadach 4 podmiotów oraz 6 prób III w 4 stadach należących do 6 podmiotów.

8. W latach 2008-2012 (I półrocze) Inspektorat nie objął wszystkich stad towarowych niosek szczepieniem przeciwko *Salmonella Enteritidis*. W przypadku stada niosek 1 podmiotu (spośród 4 ujętych w rejestrach), wbrew zapisom art. 3 ust. 3 rozporządzenia Komisji (WE) nr 1177/2006¹⁴ Inspektorat nie wyegzekwował od hodowcy wymogu szczepienia stada, które przybyło do gospodarstwa, w którym w okresie 12 miesięcy poprzedzającym przybycie wykazano obecność *Salmonella Enteritidis*.

9. W przerwach funkcjonowania krajowych programów hodowcy stad kontynuowali ich realizację. Natomiast Inspektorat nie realizował programów w okresie od 1 stycznia do 12 maja 2011 r. – w tym okresie nie pobierano prób urzędowych i nie zlecano ich badania. W pozostałych okresach braku funkcjonowania programów (od 1.01. do 25.05.2010 r. oraz od 1.01. do 8.06.2009 r.) Inspektorat realizował ich założenia zarówno w stadach hodowlanych jak i w stadach towarowych.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi Najwyższa Izba Kontroli wnioskuje o:

1. Zakończenie postępowań wyjaśniających dotyczących 10 podmiotów prowadzących fermy towarowe kur niosek nieujętych w rejestrze Inspektoratu a znajdujących się w ewidencji urzędów skarbowych.
2. Bieżące analizowanie i aktualizowanie informacji zawartych w prowadzonych w Inspektoracie rejestrach podmiotów prowadzących działalność nadzorowaną oraz współpracowanie w tym zakresie z właściwymi terytorialnie urzędami skarbowymi.

¹² Określona w załączniku do rozporządzenia Komisji (WE) nr 1168/2006 z dnia 31 lipca 2006 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 w odniesieniu do wspólnotowego celu ograniczenia częstości występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach kur niosek gatunku *Gallus gallus* oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1003/2005 (Dz.U. UE 211 z 1.08.2006 r., s. 4, ze zm.) – uchylone z dniem 29 maja 2011 r.

¹³ Określonej w obowiązującym do 1.01.2010 r. załączniku do rozporządzenia Komisji (WE) nr 1003/2003 dnia 30 czerwca 2005 r. wdrażające rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 w odniesieniu do celu wspólnotowego ograniczenia powszechnego występowania niektórych serotypów salmonelli w stadach hodowlanych gatunku *Gallus gallus* oraz zmieniające rozporządzenie (WE) nr 2160/2003 (Dz.U. UE L 170 z 1.07.2005, s. 12 ze zm.). Od 1.01.2010 r. obowiązuje rozporządzenie Komisji (UE) nr 200/2010 z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do celu unijnego ograniczenia częstości występowania serotypów *salmonelli* w dorosłych stadach hodowlanych gatunku *Gallus gallus* (Dz.U. UE L 61 z 11.03.2010 r., s. 1, ze zm.). Według tych założeń, pobieranie prób należy przeprowadzić trzykrotnie podczas cyklu produkcyjnego: I próba - w ciągu czterech tygodni następujących po rozpoczęciu okresu nieśności lub po przeniesieniu do jednostki produkcyjnej; II próba - pod koniec okresu nieśności, nie wcześniej niż osiem tygodni przed końcem cyklu produkcyjnego oraz III próba w dowolnym czasie wystarczająco odległym od terminu pobierania poprzednich próbek.

¹⁴ Rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1177/2006 z dnia 1 sierpnia 2006 r. w sprawie wykonania rozporządzenia (WE) Nr 2160/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w odniesieniu do wymogów dotyczących stosowania szczególnych metod kontroli w ramach krajowych programów na rzecz zwalczania salmonelli u drobiu (Dz.U. UE L 212 z 02.08.2006 r., s. 3).

3. Terminowe przekazywanie Wojewódzkiemu Lekarzowi Weterynarii w Szczecinie informacji dotyczących chorób zakaźnych zwierząt oraz chorób odzwierzęcych i odzwierzęcych czynników chorobotwórczych podlegających obowiązkowi monitorowania.
4. Realizacja krajowych programów zwalczania salmonellozy w stadach kur w zakresie:
 - przeprowadzania badania wody z ujęć własnych gospodarstwa w celu ustalenia źródła zakażenia,
 - przeprowadzania szczepień wszystkich kur niosek przeciwko *Salmonella Enteridis*,
 - powiadamiania zakładów wylęgu drobiu o fakcie zakażenia salmonellą stada reprodukcyjnego oraz nakazywanie odpowiednich sposobów wylęgania przekazanych jaj,
 - określanie w wydawanych decyzjach nakazów i zakazów przewidzianych w krajowych programach w każdym przypadku uzyskania pozytywnego wyniku badań próbek pobranych przez hodowcę,
 - terminowe pobieranie urzędowych próbek we wszystkich hodowlanych oraz towarowych stadach kur.
5. Wykorzystywanie do oczyszczania i odkażania wyłącznie produktów biobójczych dopuszczonych do obrotu na podstawie przepisów o produktach biobójczych.
6. Powiadamianie właściwego państwowego powiatowego inspektora sanitarnego o osobach mających kontakt z zarażonym drobiem.
7. Wydawanie decyzji administracyjnych w zakresie zwalczania serotypów *Salmonelli* w stadach kur zawierających wszystkie formalne elementy wymagane art. 107 Kpa.
8. Dokumentowanie zniszczenia lub zagospodarowania ściółki, odchodów i innych przedmiotów pochodzących ze stad zakażonych.

Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK¹⁵, oczekuje od Pana – w terminie miesięcznym od daty otrzymania niniejszego wystąpienia - informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków, bądź o podjętych działaniach na rzecz ich realizacji lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia, przysługuje Panu prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Delegatury NIK w Szczecinie umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosków zawartych w tym wystąpieniu.

W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.

¹⁵ Patrz przypis nr 2